

IRODALOM.

Szent beszédek (Exhortatiók) a tanév minden vasárnapjára. A legjelesebb német exhortátorok műveiből, fordította *Lakatos Ottó*, minorita r. áldozó pap. Nagybányai főgymn. hittanár. — Nagybánya, Molnár Mihály könyvnyomdájából. 1895. — Ára 2 frt 20 kr.

Az utóbbi évek katolikus irodalma rövid idő alatt nagyobb lendületet vett. Részint a vitázó, részint a dogma-magyarázó iratok száma növekedett. A homileticus irodalom gyarapodásáról azonban nem igen szólhatunk. Érdeme ez a viszonyoknak, vagy azon állítólagos támadásoknak, melyeket az egyház tuzói vélnek érezni, vagy az erkölcsnevelés némi hanyatlásának. Egyaránt üdvös jel, hogy az e téren a valamiképen téltlenségbe esett katolikus írói világban, újabb mozgalom keletkezett. Nagy mértékben állott ezen dolog az exhortatio-irodalom terén.

Míg Francia- és Németország hitoktatói az exhortatiók minden ágazatát máris kiművelték, addig nálunk a kezdetnél alig haladtak tovább. Elég legyen csupán Oertl, Erdinger, Párisek, Wiedemann, Mendl, Harrer, Stolz Alban, Hirscher és Márk ilynemű munkásságára utalnunk.

Elmult ugyan azon irány, mely a század elején az erkölcsnevelést a hitoktatástól tette függővé és az iskolában az exhortatiókra fektette a fősúlyt. Az akkor volt háborus világ és nemzeti villongásokban elzúllott élet árnya ráesett az ifjuságra is. Hol néha harczviselt fiuk ültek az iskola-padokban, hova elhozták a harczmezők, a táborok laza életfölfogását, ott valóban rá fért a szigoru vallásoktatás, az intó példa.

Ekkor az exhortator nagy úr volt, jelentősége magas fokon állott.

Más ok mellett ma is az.

Tapasztaljuk, hogy a társadalmi bajok miatt az ifjuság az erkölcsök lazaságát magával hozza az iskolába. Rá fér sokszor a nemes szó, a tisztább világnézet és egynémelyik kedélyre a rideg vallásos oktatás.

Bár egyebütt is megtaláljuk az erkölcs-nevelés számos hatalmas eszközét, de az exhortatiók céljában csakis ezt látjuk.

Nemzeti irodalmunk a multban minden párton számos hitoktatót mutat, míg a jelen korban a nevezetesebbek száma fölötte kevés. Ilyenek közé sorolhatjuk: 1. Mint kimerítő utasító vezérkönyvet: az egeri érseki hatóság által jóváhagyott *«Szentirási szakaszok»*-at (1871.) 2. Eredetiek mellett fordított exhortatiókat ad: Károly Gy. Hugó: *Rövid hiterkölsi beszédek*. (Budapest, Frkl. 1883.) 3. Márk Dávidot fordította Ágoston Károly: *Szent Beszédek* című művében (Eperjes, 1888.). — 4. Eredeti mű Kalocsay Gyula Alán: *Szent Beszédek*, (Székesfehérvár, 1889.).

Ezek forognak közkézen, ezeket használják hitoktatóink. Sok helyütt maguk adnak eredetit, melyek azonban rendszeren az exhortator iróasztalában, vagy haláluk után valamely convent poros aktái közt hevernek. Elkallódnak.

A fönt jelzett exhortatiók nagyrésze fordítás, átültetés.

Jelen ismertetésünk is ilyenl foglalkozik. A szerző fordításnak nevezi exhortatióit, noha sok helyütt a hazai példák, a tárgynak némi-képen a magyar viszonyokhoz alkalmazása, a rövidítés, esetleg a pótlás az eredetitől való eltérést tette szükségessé.

Ezen exhortatiók megítélésénél a következő szempontokat vettük figyelembe: Nevelő hatásukat emeli-e a tárgy, tehát az átfordítandó beszéd helyes válogatása? A magyar viszonyokhoz való simulás által közvetlen hatást gyakorolhatnak-e tanítványainkra? Vajjon az ünnepi hangulat a fordításban megfelelő alakban jelenik-e meg? Meg van-e a tárgynak, a stilusnak és hangnak alkalmazkodása korhoz, tudáshoz és helyi viszonyokhoz?

1. A helyes megválasztás nehéz munkája ez újabb exhortatióknak a legjobban sikerült. Wiedemann, Erdinger, Mark és Harrer nagyszámu beszédei, melyek nem csupán irottak, hanem elmondottak is, bő válogatást engednek a hitoktatóknak. Fordítónknak kipróbált beszédek állottak rendelkezésére és Mark Dávidot magyar sikerei is ajánlották. A mi az egyes beszédek kiválogatását illeti, azt tapasztaljuk, hogy inkább a kedélyhez szólókat, a példákkal élénken demonstrálókat kereste a fordító. És ez helyes is volt, mivel a példa vonzóbb, oktatóbb a körülményes fejtegetésnél.

2. A mi a tárgynak a hazai viszonyokhoz: főleg a történethez való simulását illeti, ebben osztozik elődeinek hiányaiban. Mivel itt-ott magyar történeti példát amugy is említ, sőt néha egyes részleteket elődeiből is átvész, szerettük volna látni egyes magyar történeti példának, irodalmunknak egyes nevezetesebb termékeiből merített hasonlatoknak alkalmazását. Ilyeneknek tekintjük a magyar történetnek azon korszakát, mely a térítést, a keresztes hadakat, a renaissance-ot, sőt a reformatiót tárja ki elibénk. Sok-sok nevezetes vallásos és erkölcsi történeti momentumból vonhat le a hitoktató tanulságot. A történetírókon, krónikásokon kívül a kodexekre, szent István, szent Imre, szent Gellért, szent Margit legendáira, az egyes magyarországi szerzeteknek szentjeire és beatusaira gondolunk csupán, melyekből számtalan vonást le lehet dolgoztatni föl az ügyes exhortator, mi által az idegen példát, nem czélozva ez alatt a szentek életére, és a bibliára vonatkozást nélkülözhetővé, sőt fölöslegessé teszi.

3. Dicséretre teljesen méltónak találjuk azon körülményt, hogy a hangulat általában mindenütt el van találva. A prédikátoroknak, mint

minden szónoknak bizonyos lyrai vénára van szükségük, mely által a kedélyt mozgásba hozzák és rábirják; ily lyrai vénára leginkább az exhortator szorul. Alig olvasunk beszédet, mely kerekded és egységes voltánál fogva a szentírás szakaszában értett gondolat körét be nem töltene és hangjánál fogva meg nem indítana. Elősegíti ezt a nyelv magyarossága és bizonyos templomi hangulat, mely az egészen átleng. Ilyen nevezetesen: a halál, szent Alajos Krisztus követéséről, a tanuló-társak megválasztásáról, Jeruzsálem pusztulásáról, az imádságáról, az életéről szóló beszédek. Igaz, hogy a főérdem az eredeti íróé, ámde ebből a fordító is kinyeri a maga részét.

4. Más szempontok alá esik a tárgy előadásának a hallgatóság intelligentiájához való mérése. Ez igen nehéz és sarkalatos dolog. Ritka exhortator, ki ezt meg tudná oldani. Könnyű ott, hol egy intézetben 2—3 exhortator van, mint ez nálunk a múlt század végén volt és külföldön még ma is van, miáltal az egykoruak, vagy inkább egy-csapásu ifjak kerülnek össze és a gondolkodásuknak megfelelő hitoktatásban részesülnek. Nehéz ott, hol 9—22 éves ifjaknak egyszerre szól az exhortatio. Ezen nehézséget eddig a föntemlített hitoktatók, és így fordítók sem oldotta meg. Bizonyosságul ajánljuk többek közt a «Bántalmak megbocsátásáról» szóló beszéd elolvasását.

5. Igy nem számolt egyik sem a helyi viszonyokkal, Magyarország közviszonyaival, minélfogva sokszor úgy beszélnek, hogy ifjaink javarésze ismeretlen világba van ragadva, a honit nem találja sehol és soha. Vannak ugyanis bizonyos általános vonásai társadalmi életünknek, mint pl. a hivatalnoki-, otthoni élet, a nép élete, melyre vonatkozást nem találunk, pedig ezen életben nő föl ifjaink javarésze és a nevelésre ezen kör, ezen élet nagy befolyással van. Az oktatónak és így az exhortatornak vele tényleg számolnia kell.

6. Emeli a beszédek értékét a kerekdedség, egyöntetűség és megszabottság, melynél fogva az exhortatióra szánt időben el is végezhető.

Pár szóval emlékezünk a fordítás nyelvéről. Ez tiszta magyaros. Itt-ott csuszott be néhány következtelenségből származó hiba. Szereti a szenvedő alakot, néhol régies szókat használ. Itt-ott a szórend ingadozó. Ilyen szavakat is használ, mint: rémalak, keresztjel, önemésztő, tul-áradó. Néha szolgálilag hű marad a német szöveghez, mint leesdeni = herabflehen. — Tulságosan használja a határozatlan *egy-et*. — Nem értjük, miért nevezi Balthazar (Belsaesser) királyt Boldizsár királynak. — A fordító következő műveinél, mint azokat előszavában igéri, azt ajánljuk, hogy kerülje a fölötte sok cursiv írást. Minek azt még szembeszökővé tenni, a mi saját tartalmával és erejével amugy is hat.

(Nagybánya.)

MORVAY GYÖZŐ.